

JAARGANG 52

NUMMER 3

MEI-JUNI-JULI 2005

OOSTERSE CHRISTENEN, KERKEN EN CULTUREN

POKROF

Inhoud

- 1 **De Macedonische Orthodoxe Kerk**
Vader Igor Kalpakovski
- 3 **In memoriam Teun Jacobs**
- 4 **“Wij Assyriërs reizen veel”**
L. van Leijsen en D. van Roosendaal
- 8 **“Ik onderga in de oosterse liturgie iets warmes, iets van bij elkaar horen”**
Vader Antonie, emeritus-voorganger Byzantijnse liturgie. L. van Leijsen
- 10 **De Uitstorting van de Heilige Geest over de Apostelen**
De icoon van Pinkstermaandag
V. van Aalst en A. Rijtma
- 14 **Nieuws**
- 15 **Johannes Paulus II (1920-2005)**
G. van Dartel
- 16 **Missie in de stad**
Bisschop Tadros
- 18 **Bethany Ashram**
Orthodox klooster in India. J. Persoon
- 21 **Liturgieagenda**

Koptisch-orthodoxe kinderen op een zondagsschool (Foto: Foto-archief DSSA).

Van de redactie

Bij deze Pokrof-editie leven we in de Pinkstertijd, de tijd dat we gedenken dat de Geest zich over vele volkeren en talen verspreidde. Dit keer komen in Pokrof vooral oosterse christenen zelf aan het woord. Vader Igor Kalpakovski uit Skopje vertelt over zijn Macedonisch-orthodoxe Kerk, waarbij hij de huidige situatie ervan beschrijft, maar ook haar belangrijke plaats in het verleden belicht. Daarnaast publiceren wij een interview met de Assyrisch-apostolische christen, M. Youel, die oorspronkelijk uit Irak afkomstig is, maar nu in Nederland woont. Aan de hand van zijn persoonlijke verhaal voelen we iets na van de wederwaardigheden van de Assyrische christenen in de afgelopen decennia. Bisschop Tadros uit Egypte informeert ons over de Koptisch-orthodoxe Kerk en de plaats van de diaconie daarin. Bisschop Tadros is hoofd van de Koptische sociale instelling DSSA. Tot slot schrijft Joachim Persoon, oriëntalist en zelf gelovige van een oriëntaals-orthodoxe Kerk, over het monnikendom in de Malankaarse Orthodoxe Kerk van India.

Speciaal in dit nummer een interview met pater Antonie Vriens, emeritus-voorganger van de Byzantijnse liturgie en voormalig redactielid van ons tijdschrift, die onlangs afscheid nam van het voorgaan in de liturgie. Hij deelt in dit vraaggesprek met de lezers van Pokrof zijn ervaringen met de Byzantijns-Slavische traditie, die hij zich de laatste kleine 40 jaar mocht eigen maken en doorgeven. Midden in deze editie laten Victoria van Aalst en Annette Rijtma de icoon van de Nederdaling van de Geest als het ware aan het woord. Deze Pinkstertijd voert ons tegelijkertijd de zomer in. Velen zullen op vakantie andere volkeren en talen opzoeken. Wellicht ontmoet u ook zelf op reis oosterse christenen.

We wensen u een zonnige zomertijd toe en een goede vakantie.

Redactie Pokrof

Pokrof verschijnt vijfmaal per jaar en is een uitgave van de Katholieke Vereniging voor Oecumene Athanasius en Willibrord.

Redactie: Dolf Bruinsma, Geert van Dartel (waarnemend hoofdredacteur), Josephien van Kessel, Leo van Leijsen (redactiesecretaris).

Administratie en redactiesecretariaat: Katholieke Vereniging voor Oecumene, Walpoort 10, 5211 DK 's-Hertogenbosch, tel. 073-6136471, e-mail: secretariaat@oecumene.nl, internet: <http://www.oecumene.nl>.

De auteurs zijn verantwoordelijk voor de inhoud van hun bijdragen en geven niet de mening van de redactie weer. De redactie is verantwoordelijk voor titels en tussenkopjes alsook voor foto's en hun onderschriften. Voor mogelijke onjuistheden in aankondigingen van liturgievieringen en evenementen kan de redactie niet aansprakelijk worden gesteld. De redactie behoudt zich het recht voor ingezonden reacties in te korten of niet te plaatsen.

Opzeggingen dienen vóór 1 december in 's-Hertogenbosch te geschieden, anders wordt men verondersteld abonnee te blijven.

De abonnementsprijs is € 14,-, giro 5679145, t.n.v. Tijdschrift Pokrof, 's-Hertogenbosch. Voor België: 001-3309231-55, Pokrof t.n.v. Jef Devisscher, Ieperstraat 24, 02300 Turnhout, tel. 014-413927.

Lay-out en druk: Van Stiphout, Helmond.

De Macedonische Orthodoxe Kerk

De Macedonische Orthodoxe Kerk is weinig bekend in Nederland. Een Macedonische Orthodoxe introductie van zijn Kerk door priestermonnik Igor (Kalpakovski).

Vanuit haar wortels staat de Macedonische Orthodoxe Kerk voor Europa's eerste ervaring met het christendom. Haar geschiedenis gaat terug op de misie van de H. Paulus en bevat het getuigenis van een van de meest deugdzame christelijke gemeenten van de eerste eeuwen, Philippi. Het was Gods wil dat het zaad van de nieuwe leer hier gezaaid werd (Hand. 16,9) en dankzij het sterke geloof van de Macedoniërs groeide het zaad uit tot een sterke vruchtbare boom. Als kruispunt van wegen van de antieke beschaving maakte Macedonië het mogelijk dat het christendom naar veel volkeren werd gebracht. Macedonië was dus een plaats waar de verlichting (zie opmerkingen beneden, hier vooral: kerstening, red.) van de Slaven begon. De daar gesproken taal was voorbestemd om de eerste Slavische standaardtaal te worden. Macedonië was in later tijden een brug tussen Oost en West en speelde vooral geduren-

de de Latijnse bezetting van Constantinopel (13e eeuw) een belangrijke rol in de Orthodoxie.

Macedonische Kerk

De Macedonische Orthodoxe Kerk is voortgekomen uit het aartsbisdom Justiniana Prima (gesticht als autocefale Kerk ten tijde van keizer Justinianus de Grote in de 6e eeuw, waarschijnlijk met Skopje, de huidige hoofdstad van de Republiek van Macedonië, als centrum) en het beroemde aartsbisdom Ohrid. Er is een ononderbroken apostolische successie, dat wil zeggen een opvolging van bisschoppen en hun gemeenschappen (Kerken). Het canonieke territorium van de Macedonische Orthodoxe Kerk valt samen met de grenzen van de Republiek van Macedonië, maar de Kerk heeft ook enkele gebieden buiten de staatsgrenzen: in de rest van Europa, in Noord-Amerika, Australië en Nieuw-Zeeland.

Het hoofd van de Kerk draagt de

Aartsbisschop Stefan van Ohrid en Macedonië (links van het midden, met boek in zijn handen), omringd door bisschoppen, priesters, diakens en gelovigen. Foto: Foto-archief Vader Igor Kalpakovski.

titel van 'Aartsbisschop van Ohrid en Macedonië'. Sinds 1999 is Zijne Zaligheid Stefan de aartsbisschop van de Macedonische Orthodoxe Kerk. De Aartsbisschoppelijke Kerkelijk-Nationale Assemblée, die bestaat uit bisschoppen, priesters, diakens en leken, is het hoogste wetgevende college van de Kerk. Maar het hoogste gezag in de hiërarchie wordt gevormd door de Heilige Synode van bisschoppen. Hierin zijn alle bisschoppen als lid gelijk, daarmee de volheid van hun kerkelijke gemeenschap uitdrukkelijk. Volgens het orthodoxe verstaan van de hiërarchie heeft de aartsbisschop als het hoofd van de Kerk in alles de voorrang, maar dan verstaan als een voorrang in eer of als een voorrang om degene te zijn op de plaats van God in de dienst (liturgie), zoals Ignatius van Antiochië de Goddragende (2e eeuw) zegt. Daarom wordt de aartsbisschop in iedere liturgie op de eerste plaats genoemd: 'Gedenk, o God, op de eerste plaats de aartsbisschop van Ohrid en geheel Macedonië, Stefan'. De Macedonische Orthodoxe Kerk bewaart de oude traditie dat ieder bisdom onder leiding van de bisschop de Kerk in haar volheid is. Dat betekent dat iedere lokale Kerk - de bisschop, de priesters, de diakens en de leken - in zekere zin onafhankelijk is, of beter gezegd: door de band van de liefde met de andere Kerken verbonden zijn.

De Macedonische Orthodoxe Kerk telt 10 bisdommen (7 in Macedonië en 3 in het buitenland), 7 bisschoppen en ongeveer 350 priesters. De meeste inwoners van de Republiek van Macedonië zijn Macedoniërs en orthodox (ongeveer 1,7 miljoen ofwel 65-70% van de bevolking). In het buitenland staan ongeveer 1 miljoen gelovigen onder de jurisdictie van de Kerk.

Traditie

De Macedonische Orthodoxe Kerk laat zich leiden door de H. Schrift, de heilige canons van de Orthodoxe Kerk en haar eigen constitutie. Met andere woorden, de Kerk laat zich leiden volgens de Geest van de heilige Traditie, die tot uitdrukking

komt in het bovengenoemde, maar ook door de heiligen, de goede werken en alle goddelijke deugden van de levende Kerk van Christus. De Kerk viert de kerkelijke feesten volgens de Juliaanse kalender (oude stijl) en de diensten worden gehouden in het Macedonisch of in de oude Kerkslavische taal.

'Verlichting'

De Macedonische Orthodoxe Kerk heeft een lange geschiedenis van onderwijs en verlichting. De idee 'verlichting' betekent in het Oosten iets anders dan in het Westen. Het woord 'verlichting' is nauw verbonden met Gods ongeschapen licht. Het is de Ene die verlicht en verlichting is niet beperkt alleen tot het verstand

van de mens, maar doorgrondt het geheim en het wezen van de menselijke persoon. Het doel van verlichting is dus niet om slimmer te worden of een scherpe geest te hebben, maar om de hele persoon te verheffen en god door genade te worden. In de Macedonische cultuur is deze idee nauw verbonden met het woord 'verlichting'.

Deze manier van denken is heel begrijpelijk vanuit de wetenschap dat Macedonië (Ohrid) de plaats was waar in de 9e eeuw de eerste universiteit van de Slaven werd opgericht. De stichter van de universiteit en eerste rector was de H. Kliment (Clemens) van Ohrid. Hij was ook de eerste bisschop van Slavische origine. Aan die universiteit werden ongeveer 3.500 personen opgeleid of verlicht. Zij waren samen met hun leraren het eerste intellectuele potentieel van de Slaven. Op basis van de taal van de Macedonische Slaven hebben zij - zoals we hierboven hebben gezegd - de standaardtaal van de Slaven ontwikkeld. (De H. Cyrillus en de H. Methodius hebben de Slavische taal van de Macedonische Slaven geleerd. Zij brachten hun jeugd door in Thessalonica en de H. Methodius was later de administrator in het oostelijk gedeelte van wat nu de Republiek Macedonië is.)

Met haar onderwijsinstellingen bouwt de Macedonische Orthodoxe Kerk voort op deze traditie. De Kerk heeft een middelbare school en een theologische faculteit in Skopje. De Kerk voert ook een strijd om ruimte te krijgen voor het godsdienstondericht in het onderwijssysteem, dat nog steeds een exclusief

Macedonië was in de Oudheid een landstreek die naast het huidige Macedonië ook het huidige Noord-Griekenland en een deel van Bulgarije bestreek. Vanuit dit gebied verspreidde zich vanaf de 4e eeuw vC het hellenisme over de oosterse wereld.

Als Paulus in de 1e eeuw nC Macedonië bereikt, is er van Slavische Macedoniërs, de voornaamste huidige bewoners van de Republiek, nog geen sprake. Een eerste verbreding van het christelijke geloof over de Balkan vindt plaats. Slavische volkeren - niet-christenen - trekken van de 4e tot en met de 8e eeuw de Balkan in, alwaar ze zich wortelen. Hun vestiging wordt de aanzet tot een tweede kersteningsgolf in het gebied, dat is gelegen onder de rook van Constantinopel. Het christelijk leven voltrekt zich daarom binnen de 'Byzantijnse' Orthodoxie. Doorheen de volgende eeuwen creëert men orthodoxe kerkelijke structuren in allerlei configuraties in deze regio, die thans voor een belangrijk deel op het grondgebied van de Republiek van Macedonië ligt. De laatste paar honderd jaar tot in de jaren '60 van de vorige eeuw ressorteerden de orthodoxe gelovigen van Macedonië onder het Servisch-orthodoxe patriarchaat (Belgrado).

In het kielzog van een voortgaande politieke verzelfstandiging hebben in de jaren daarna de Slavische Macedonische orthodoxen zich ook kerkelijk onttrokken aan het gezag van de Servische patriarch en hun eeuwenoude kerkelijke leven binnen een eigen hedendaagse autocefale Macedonische Orthodoxe Kerk georganiseerd. Deze autocefalie werd echter nooit erkend door de Servisch-orthodoxe Kerk en geldt daarom als on-canoniek binnen de wereldwijde Oosterse Orthodoxie. De status van de huidige Macedonische Orthodoxe Kerk is precair, bijna net als die van de Republiek van Macedonië binnen de internationale politiek (zie de perikelen tussen Griekenland en FYROM, de 'Former Yugoslav Republic Of Macedonia'). Dit artikel gaat niet in op deze gevoelige materie. (Redactie Pokrof)

'Gij allen die in Christus zijt gedoopt, hebt u met Christus bekleed' (uit: Orthodoxe liturgie, naar Gal. 3, 27). Macedonische volwassenen in hun witte doopkleed met kaarsen in de hand alvorens te worden 'verlicht' (= gedoopt) en opgenomen in de Macedonische Orthodoxe Kerk. Foto: Foto-archief Vader Igor Kalpakovski.

atheïstische opzet heeft. De Kerk heeft aan de goede traditie van de zondagsscholen vastgehouden en richt haar missionair-verlichtende activiteiten vooral op jongeren. Zij heeft een eigen website (www.mpc.org.mk) en de meeste bisdommen publiceert tijdschriften en boeken.

Vergoddelijking

Ieder jaar worden in alle bisdommen samen ongeveer 30.000 mensen gedoopt. Veel mensen

die tot aan hun volwassenheid niet gedoopt waren, worden op de oorspronkelijke manier (door volledige onderdompeling, red.) gedoopt in het water van de nabijgelegen rivieren. Dit gebeurt in de buurt van Skopje in de regio Matka, die bekend is vanwege de cultuurschatten. De kloosters dateren uit de 14e eeuw en later. De nieuwgedoopten in de rivier Treska worden gezalfd met chrisma en ontvangen hun Eerste Communie in het klooster dat gewijd is aan de Moeder Gods (Presveta Bogoridica).

Voor eenieder die wil begrijpen waarom de kloosters in Macedonië zo geëerd worden, is er geen betere gelegenheid te schoonheid van deze regio te ondergaan, getuige te zijn van de doopvieringen en vooral van het toegewijde leven van de monialen.

Een gerespecteerd Macedonisch dichter zei eens dat "het fenomeen van de Macedonische kloosters het rijkste synoniem van Macedonië is, het geluid van onze bloedcirculatie; want er was en er is tot aan vandaag geen complexere synthese van het woord voor Macedonië dan het instituut van het klooster". De levens van de monniken en monialen, hun gebeden en hun werk zijn nauw verbonden met de Macedonische cultuur, het onderwijs en zelfs met de grond van dit land. Niemand is ooit weggegaan van het meer van Ohrid zonder een levenslange impressie van de unieke harmonie tussen de natuur en de geest. 'Amen, amen, ik zeg tegen je dat de mens zich moet vergoddelijken en dat de schepping geheiligd moet worden.' Dit meer was

de plaats van hesychia ('spirituele stilte'; het hesychasme is de traditie van het Jezusgebed, red.) voordat de berg Athos zich ontwikkelde tot een hemel op aarde, en het meer was daarna altijd verbonden met dit geestelijk centrum van de Orthodoxe Kerk. Deze plaats - zoals vele andere in Macedonië - getuigt van het voortdurende werk voor de heiliging van deze unieke aarde die God ons gegeven heeft en van het potentieel en de statuur van de innerlijke mens die, volgens Gods wil, niet zal sterven.

Vader Igor Kalpakovski

Vader Igor Kalpakovski, woonachtig te Skopje, is Macedonisch Orthodox priestermonnik en publicist.

ICOONSCHILDER EN RESTAURATEUR

TEUN JACOBS OVERLEDEN

Op 15 april overleed geheel onverwacht op 77-jarige leeftijd Teun Jacobs, icoonschilder en restaurateur.

Jacobs was een groot kenner van iconen en een warme persoonlijkheid. Zijn kennis en vaardigheden verwierf hij tijdens zijn studies aan het Angelicum in Rome en aan de kunstacademies van Tilburg en Maastricht. In *Het Christelijk Oosten*, het toenmalig tijdschrift van de Assumptionisten, waarvan hij vele jaren redacteur was, publiceerde hij zijn iconografische artikelen. In zijn atelier restaureerde hij vele iconen. Jacobs was een boeiend spreker. Hij had de gave om mensen in de wereld van de iconen binnen te leiden. Iconen waren voor hem in essentie tot beeld geworden gebeden. Moge hij rusten in vrede.

“Wij Assyriërs reizen veel”

De heer M. Youel is netwerksysteembeheerder bij DeliXL van Ahold. Hij diende in Irak zeven en een half jaar in het leger en vluchtte in 1992 naar Nederland. In Ede kerkte hij bij de Nederlandse Gereformeerden in hun Proosdijkerk. Sinds acht jaar gaat hij ook naar de diensten van zijn eigen Assyrisch-apostolische Kerk, die worden gehouden in diezelfde Proosdijkerk.

M. Youel woont in een flat in een buitenwijk van Ede. Nederlander kan het haast niet. De in het Midden-Oosten gebruikelijke meubelbedekking geeft het interieur een oriëntaals tintje. Op de televisie staat zijn trouwfoto met ernaast een grote wenskaart ‘To my husband on Valentine’s Day’. Boven een van de fauteuils hangt een reproductie van een schilderij met een van de oude Assyrische koninginnen in een strijdswagen: ‘Samiramis, konin-

gin van Assyrië, valt, gewond aan hoofd en hand, de vijand aan, 2000 vC’.

Hij werd in 1963 geboren in de zuidelijke stad Basra in een gezin van zeven kinderen: “Wij hadden in die tijd een goed leven. We woonden goed, mijn vader werkte en verdiende voor ons hele gezin en mijn broer studeerde in Engeland.”

De familie verhuisde van het noorden naar het zuiden van

Barbiepoppen in de traditionele klederdracht van moderne Assyriërs en in de kleding van oude Assyriërs (v.l.n.r.), gemaakt door een Assyrische vrouw in Engeland. Foto: KVVvO.

Irak als gevolg van de ‘firmen Semele’ in 1933, de slachting van Semele, waarbij 7.000 Assyriërs werden vermoord. Daaronder ook Youels grootvader. “De ‘firmen Semele’ was een van de grootste klappen voor het Assyrische volk. Irak lag in die tijd in de Engelse invloedssfeer. Het was een politiek spelletje. De Assyriërs werden in de handen van de Koerden en het Irakese leger gespeeld en zij hebben de Assyriërs vermoord. Onschuldige mensen.” Veel Assyriërs vluchtten naar

Syrië en vestigden zich net over de grens. Youel heeft er nog familie wonen. Zijn moeder en twee zussen wonen in Canada sinds 1996 en 1997. Zijn vader overleed daarvoor in Irak. “Ik heb familie in Canada, Oostenrijk, Engeland. Mijn tante woont in Nieuw-Zeeland. Wij, Assyriërs, reizen veel.”

Werk

Na de middelbare school in Basra studeerde hij ‘mechanical engineering’ in Bagdad. Op basis van die opleiding was hij in feite ingenieur. “In Nederland had ik voor hetzelfde diploma nog twee jaar moeten studeren aan de universiteit in Eindhoven of Delft. Daarvoor moest ik eerst nog twee jaar de Nederlandse taal leren. Maar ik was gevlucht, had veel meegemaakt in de oorlog, en had daarom niet zoveel zin om nog te studeren. Ik wilde gaan werken en geld verdienen.” Uiteindelijk kwam hij alsnog in de collegebanken terecht, want bij zijn baan als orderverzamelaar in een magazijn kreeg hij problemen met zijn linkerarm en rechterschouder. “En ik sjouwde maar door, anderhalf jaar lang, zonder er iets aan te doen. De bedrijfsarts had het snel gezien. Ik ben toen voor 100% afgekeurd voor mijn werk.” Hij zat een paar maanden thuis, maar dat was niks, zodat hij weer naar school ging. “Daarna kwam ik weer bij dezelfde baas terecht, maar nu op een andere afdeling. Ik ben nu netwerkbeheerder bij DeliXL.” In Irak moest hij na zijn afstuderen meteen in dienst. “Ik was jong, studeerde en droomde over de toekomst. Maar toen begon de oorlog met Iran en moest ieder-

een het leger in. Zeven en een half jaar was ik in dienst. Daarna ben je je toekomst kwijt. De oorlog was ellendig en het land was onrustig.”

Londen-Ede

Youel is sinds een jaar getrouwd, ‘parttime’ vertelt hij: “Mijn vrouw woont, met haar moeder en zus, in Londen en ik in Ede.” Twee keer per maand bezoekt hij haar. Zijn vrouw heeft een Britse verblijfsvergunning. Als ze Engeland verlaat voordat ze de Britse nationaliteit heeft, raakt ze die kwijt. Wel is ze een keer een maand in Ede geweest, maar daar is verhoudingsgewijs weinig te beleven. “In Londen wonen de Assyriërs allemaal op één plek, Ealing Broadway (een gemeente van Groot-Londen, red.). Ze zoeken elkaar op. Dat is in Ede niet. Of ik in Engeland zou willen wonen? Ja, dat zou ik best willen, maar het feit dat je daar moeilijk een baan vindt, zeker op mijn leeftijd, is een van de redenen dat ik dat niet doe.”

Assyrische Kerk van het Oosten

Youel hoort bij de Assyrische Kerk van het Oosten. “Doordat ik altijd gelovig ben gebleven, leef ik nog en ben ik niet dood gegaan. In het leger waren tijdens de oorlog God en Jezus altijd bij mij. Zij hebben mij echt gered. De paar dagen in de maand dat ik verlof had, ging ik naar de kerk.” Hij vertelt dat hij vaak meedeed aan een strenge vasten van drie dagen, de vasten van de profeet Jona. “We eten en drinken tijdens die vasten gedurende drie dagen niet. Helemaal niks. Je

bent niet verplicht om die vasten te doen. Sommige mensen vasten elke dag tot 12 uur ‘s middags en eten dan vegetarisch voedsel. Maar anderen vasten echt 72 uur achter elkaar.”

De gelovigen zijn hecht met elkaar verbonden, vertelt Youel. Je hoort er nauwelijks dat mensen niet geloven. “Mensen verzorgen hun geloof goed. Ze zijn sterk in hun geloof. Als je als christen tussen moslims woont, moet je sterk zijn. Het is heel anders dan hier in Nederland, waar het leven gemakkelijk is en mensen kunnen zeggen dat ze niet meer in God geloven. Bij ons waren de mensen altijd dicht bij de kerk en dicht bij elkaar. Ik ben er zeker van dat het geloof van 95% van de christenen die soldaat waren in de oorlog, sterker is geworden.”

Zelf maakte hij twee van de oorlogen mee. Hij diende in de oorlog met Iran en later een jaar in de oorlog met Amerika. Twee jaar na die oorlog, in september 1992, vluchtte hij naar Nederland.

De Nederlandse Gereformeerde Kerk

Toen hij in Ede kwam, kwam hij in contact met de Nederlandse Gereformeerden. “Ik kerkte daar in het begin en had goed contact met die mensen. Ze waren een soort familie voor mij. Ik had soms slechte dagen en zij stonden altijd achter mij.”

Via hem werd deze Gereformeerde kerk in Ede de thuisbasis van de Assyrisch-apostolische geloofsgemeenschap van Nederland. Youel is voorzitter van de kerkenraad. Voor de eerste dienst, waarvoor de bisschop van Europa overkwam, Mar Odisho

Assyrisch-apostolische doop in de Edeze Proosdijkerk. Foto: KVvO.

die woont in Zweden, had de gemeenschap de rooms-katholieke kerk gehuurd in een dorp nabij Amersfoort. “Maar we moesten daar 250 gulden per dienst betalen. Dat was veel te veel. We waren allemaal asielzoekers in die tijd en we hadden helemaal geen geld. Uit de kerkkas moest ook het ticket van de dominee worden betaald.” Tegen de achtergrond van zijn inburgering binnen een protestantse omgeving noemt Youel de Assyrisch-apostolische priester ‘dominee’. Het Assyrische *qasha* kan naast ‘priester’ ook ‘dominee’ betekenen.

“De Nederlandse Gereformeerde Kerk zei toen dat we de kerk altijd mochten gebruiken als we deze nodig hadden. Zonder iets te betalen. Ze deden alles voor ons. We kregen spullen, appara-

ten, koffie, alles, en ook de wijn voor het Avondmaal - het brood voor het Avondmaal echter bakte onze priester zelf. Zo zijn we dus in hun Proosdijkerk terechtgekomen.” Mensen van de Gereformeerde kerk haalden ook de mensen uit de asielzoekerscentra in de omgeving van Ede op voor de vieringen.

Ede is centraal gelegen en heeft een goede treinverbinding. Dat is belangrijk, omdat de gezinnen uit het hele land komen: Roosendaal, Oldenzaal, Rotterdam, Amsterdam, Hoofddorp, Nieuw Vennep, Enschede, Nijmegen.

Inmiddels kerkt de gemeenschap er acht jaar. Al die tijd komt er een priester uit Londen, ‘qasha’ Stephanos. De diensten zijn op zaterdag, omdat hij in Londen zijn eigen gemeente heeft waar hij ’s zondags moet zijn. In principe is er één keer per maand een kerkdienst. Voor de vieringen van Kerstmis en Pasen komt een priester uit Italië, qasha William. En één keer per 1 à 2 jaar komt bisschop Mar Odisho op bezoek. Eén keer is zelfs de patriarch, Mar Denkha, in Ede geweest.

Trots vertelt Youel dat de patriarch bij hem thuis te gast was. “Zijn moeder heeft hem toen hij nog in de moederschoot was aan God gegeven, opdat hij bisschop werd. We noemen dat ‘nidhr’. Hij mag niet trouwen.” Het verschijnsel ‘nidhr’ lijkt op de speciale toewijding in het Oude Testament van iemand - een *nazir* - aan God (bijvoorbeeld Simson in Richt. 13 en 16; vgl. Num. 6). “Ook bisschop Mar Odisho logeert hier bij mij. Hij is een prachtig iemand. Hij is een zeer eenvoudig iemand. Ik heb

heel goed contact met hem. Alsof hij mijn oudste broer is. Hij heeft mijn huwelijk ingezegend in Londen, in de kerk van qasha Stephanos.”

Oecumene

Youels vrouw is ook Assyrisch, maar hij vertelt dat gemengde huwelijken de normaalste zaak van de wereld zijn. “Je kunt met bijvoorbeeld een Syrisch-katholiek trouwen, het maakt niet uit. Mijn vader was Assyriër, mijn moeder is Chaldeeus-katholiek.” Er wonen Chaldeeërs in Ede. Zij komen ook naar de Assyrische diensten. “In Irak waren er nooit problemen tussen ons en in Nederland ook niet. Onze priester heeft ook het huwelijk van twee Chaldeeërs ingezegend, en de Chaldeeuwse priester het huwelijk van twee Assyriërs. Als je geen voorganger kunt krijgen van je eigen kerk, dan is het geen probleem als je huwelijk wordt ingezegend door iemand van de Syrisch-orthodoxe Kerk, de Assyrische Kerk of de Katholieke Kerk.” Youel vertelt dat een Chaldeeus-katholiek gezin hun kind in de gemeenschap heeft laten dopen en zelfs een Nederlands gezin van protestantse komaf in Ede.

Toekomst in Irak

Youel: “De situatie in Irak is uit de hand gelopen. De Amerikanen hebben het helemaal verkeerd ingeschat. Er wonen in Irak verschillende soorten mensen. Je hebt onder de moslims verschillende groepen, soennieten en sji’ieten, en die haten elkaar. De christenen zitten daartussen. En Koerden in het noorden willen een eigen land. Iedereen pro-

beert de macht voor zichzelf te verkrijgen.” De Engelsen zegden in WO I de Assyrische christenen een eigen staat toe, maar het plan werd nooit ten uitvoering gebracht. Youel: “Het is mijn land. Mijn volk was er al 7.000 vC. Ook Israël heeft een eigen land gekregen. Waarom hebben wij geen eigen land? Je kunt het in de bijbel lezen; het is gewoon de geschiedenis.”

“Bush vraagt God om Zijn zegen voor Amerika, dat ten oorlog trekt. Dat moet hij niet doen. God is niet voor oorlog; Hij heeft niets met oorlog te maken.” Youel ziet niet dat er dingen ten goede zijn veranderd sinds de Amerikaanse inval. “Mijn familie in Basra vertelt me dat ze maar vier uur per dag elektriciteit hebben en er geen water is. De mensen moeten hun water kopen.” “Je hoort dramatische verhalen. Er zijn zoveel christenen vermoord in Bagdad, in Mossoel, in Basra. Mensen die in Basra een slijterij hadden werden vermoord.” Ook een neef van Youel met een drankwinkel kreeg dreigbrieven. “Hij is met zijn vrouw naar Syrië vertrokken. Hij durfde er niet meer te leven. Wie beschermt hen? Of er toekomst is voor christenen in Irak...? Ik twijfel.”

“Het is moeilijk om een stabiel land te krijgen. De mensen zijn veertig jaar onderdrukt. Het is als met een vogel die je in een kamer opsluit. Als je de deur opendoet, is-ie weg. Je kunt mensen niet in één dag en één nacht vrijheid geven. Dat is heel moeilijk.”

Leo van Leijsen
Daphne van Rosendaal

'Geloven in Irak'

9 juni 2005 - 13:30-17:00 uur

In het verlengde van de Zondag voor de Oosterse Kerken vindt op donderdag 9 juni de bijeenkomst plaats 'Geloven in Irak'.

Yosé Höhne-Sparborth, die verschillende reizen maakte naar Irak, houdt een inleiding over de problemen van de bevolking in Irak en christenen in het bijzonder: “Christenen worden niet structureel vervolgd of bedreigd, maar er gebeuren wel dingen, waardoor bij hen die indruk ontstaat.” Christenen zijn extra kwetsbaar voor ontvoeringen door criminelen, die denken dat ze geld hebben, en zijn sinds de jaren '90 in toenemende mate de hete adem gaan voelen van meer extreme groepen moslims.

Na de inleiding vindt een gesprek plaats met onder andere prof. dr. Herman Teule. Prof. dr. Teule is directeur van het Instituut voor Oosters christendom in Nijmegen en hoogleraar oosters christendom.

De bijeenkomst wordt georganiseerd door de Katholieke Vereniging voor Oecumene in samenwerking met Kerk en Vrede. Deelname kost € 5,00 te voldoen aan de zaal. Gelieve u vooraf aan te melden bij de Katholieke Vereniging voor Oecumene:

T 073 6136471
E secretariaat@oecumene.nl

**IN TEGENSTELLING TOT EERDERE BERICHTGEVING VINDT
DE BIJENKOMST NIET PLAATS IN UTRECHT, MAAR IN
'S-HERTOGENBOSCH (WALPOORT 12).
NA AANMELDING ONTVANGT U NADERE INFORMATIE.**

Tijdens de afscheidsviering te Eindhoven (6 maart jl.): Vader Antonie Vriens (rechts), met naast hem mevrouw H. van Dinter-Ruijs van de Byzantijnse Gemeenschap Nijmegen, en mgr. J. van Burgsteden s.s.s., bisschop-referent voor de oecumene en de Oosterse Kerken. Foto: Eugenie Pollaert.

maal meemaken, zo zelfs dat op een gegeven moment tegen mij gezegd werd: ‘En nou ’s een keertje niet!’ “

Eens een keertje niet...? Als misdienaar?

“Nee, misdienaar, dat mochten we van vader ook niet zijn.” Vader Antonie moet er hartelijk om lachen.

Al die onderdrukte liturgische jeugdgevoelens, die hebt u later kunnen uitleven? U mocht geen misdienaar zijn. Uw ouders zeiden dat u niet te veel naar de kerk mocht gaan?

“Nee, dat was geen algemene uitspraak. Maar dat was een keer op een paaszaterdag; dan krijg je een hele rits van lezingen. En die moest ik allemaal meemaken. In het gezin gaf dat misschien toch een beetje moeilijkheden.”

U deed geen pastoraat voordat u in de Byzantijnse ritus werkzaam werd?

“Nee. Ik was verbonden aan ons kleinseminarie in Oosterhout. Daar stond ik voor een klas die jongens voorbereidde op de gymnasiumopleiding. Het seminarie is op een gegeven moment vervluchtigd. Ik kwam zonder werk. Toen kwam er een brief van Pokrof Oosters Werk, de kapucijnen van de Byzantijnse ritus. Die woonden toen nog in Voorburg; ze zochten iemand, - niet één

**Vader Antonie, emeritus-voorganger Byzantijnse liturgie:
“Ik onderga in de oosterse liturgie iets warmes, iets van bij elkaar horen”**

Vader Antonie Vriens, kapucijn, was 35 jaar voorganger in de Byzantijns-Slavische ritus. Velen mochten al die jaren zijn warmte en toewijding, gepaard aan een groot relativeringsvermogen, ervaren. Dit jaar nam hij afscheid. Vader Antonie woont sinds 2004 in het kapucijnenklooster van Tilburg. Pokrof sprak daar met hem.

Vader Antonie, aanleiding tot dit interview is uw afscheid als voorganger in de Byzantijnse liturgie. Hoe bevalt dat?

“Dat bevalt me eigenlijk helemaal niet. Toch ben ik ervan overtuigd dat ik het niet meer moet doen. Dat ik echt tachtig jaar ben, merk ik. De teksten die je vroeger gewoon op kon zeggen, dat gaat niet meer op een of andere manier. Dan wordt voorgaan in de Byzantijnse liturgie wel heel moeilijk. Daar kan ik mij bij neerleggen.”

Waarom wilde u ooit priester worden?

“Ik was erg geboeid was door de plechtigheden in de kerk. Onze pastoor in Eindhoven was daar heel ijverig in. Op een gegeven moment heb ik mijn vader verteld dat ik priester wilde worden.

Vader zei: ‘Dat kan, maar geen pastoor of kapelaan.’ Mijn vader had altijd ruzie met de pastoor. Dus hij wilde niet dat ik in die figuur van diocesaan priester zou stappen. Zodoende zijn we bij verschillende ‘firma’s’ wezen kijken. Het is uiteindelijk de kapucijnen geworden. Mijn ouders waren lid van de Derde Orde van Sint Franciscus en mijn vader had als schoolmeester nog contact met een oud-leerling die was ingetreden in de Orde en voor wie hij veel respect had. Ik had een keer een boekje gelezen over Franciscus’ leven; dat vond ik heel mooi.”

Uw religieuze engagement was dus heel sterk vanuit de liturgie?

“Ja. Ik herinner me nog de liturgische plechtigheden in de Goede Week. Die moest ik alle-

van de allerjongsten, iemand die toch wel wat ervaring had, - die zich bij hen wilde aansluiten. Dat heb ik toen de provinciaal voorgelegd. Ik heb zelfs een onderzoek moeten ondergaan, of ik geschikt was. Ik was zeer geschikt, kwam daar uit”, zegt vader Antonie met zelfspot. “Toen hebben ze mij naar Rome gestuurd. Daar heb ik drie jaar gestudeerd aan het Oosters Instituut.”

Wat had u voordat u aan het Oosters Instituut ging studeren met de Byzantijnse traditie?

“Dat is een ontdekking die ik deed toen ik nog op het kleinseminarie was. Wij gingen naar de kapel. Daar was een pater. Die had heel andere kleding aan. Hij begon te zingen, heel anders dan we gewend waren. Toen bleek dat dat een kapucijn was die in Estland werkte. Het was een beetje een schok. Ik had me ingewerkt in de liturgie, daar heel veel over gelezen. En dan, potverdorie, komt daar eventjes iemand binnen en doet heel andere dingen. En het is allemaal goed!”

Allemaal goed, in de zin van: goedgekeurd door de katholieke kerk?

“In feite wel. Die viering vond ik zo’n eye-opener; tjonge jonge jonge, het kan dus ook anders! Als zo’n pater op een heel andere manier de mis begon te celebreren, was er ineens zo’n ruimte waar ik helemaal geen vermoeden van had gehad.

Toen ik later op het seminarie werkzaam was, probeerde ik daar ieder jaar een Byzantijnse liturgie te laten vieren. Ik was daar de

grote musicus... Voor kapucijnen was je in die tijd nog al gauw ’n groot musicus als je een paar noten kon lezen. Ik heb me daar in die muziek van de Byzantijnse liturgie ingewerkt. In die zin was ik toch een beetje voorbereidend bezig met een zending naar Russische mensen. Met die groep had ik overigens toen nog geen contact.”

“Ik was amper uit Rome terug in 1970, of pater Methodius overleed. Ik werd toen voorlopig aangesteld voor Den Haag, want daar was hij de priester geweest. Dat pastoraat betekende mensen bezoeken. Ik bezocht meestal Russische vrouwen die destijds met een katholieke Hollandse jongen waren getrouwd in Duitsland.”

Waren die vrouwen bij hun huwelijk katholiek geworden of orthodox gebleven?

“Er zijn er wel die katholiek geworden zijn. Maar eigenlijk was het standpunt niet dat ze katholiek moesten worden. In het zuiden kwam dat wat meer voor dan in de Randstad.”

Was het moeilijk voor die vrouwen om in Nederland te wonen?

“Het was voor de kinderen van die ‘gemengde’ huwelijken misschien nog wel het moeilijkst. Want die werden uitgescholden op school voor bolsjewiek, en die hadden er de behoefte aan zich als Nederlands jongen te ontplooiën. En dan sloegen ze erop. Dat heeft nog wel tot drama’s geleid. Er zijn er ook wel een paar enige tijd in de gevangenis geweest.”

In feite een soort allochtonen-pastoraat ‘avant le mot’?

“Ja, dat was het eigenlijk. In Den Haag was echter het aantal mensen voor wie dit werk bestemd was niet zo groot. Het was meer eigenlijk een Nederlandse onderneming, van mensen die geïnteresseerd waren in de ritus. Pater Methodius was een heel begaafde man en kon dingen heel mooi formuleren, het mooie van die ritus laten zien. Hij had een groepje ‘aanbidders’. In de groep van kapucijnen vonden sommigen dat men dan meer met Nederlandse mensen bezig was dan met Russen. Hierover was een meningsverschil. Maar dat was voor mijn tijd.”

U bent van een generatie die zeer met het christelijke Oosten is bezig geweest. Wat is de verdienste van dat bezig zijn met het christelijke Oosten geweest voor de Nederlandse kerk?

“Ik denk dat dat niet zo veel is geweest. Wél voor de mensen die ermee te maken kregen. Die waren dikwijls heel serieus. Mensen praktiseerden heel bewust die liturgische gang door het jaar. Maar dat heeft toch weinig spreiding gevonden verder. Het bleven kleine clubjes.”

Wat trekt u het meeste in de Byzantijnse traditie?

“De spiritualiteit zoals die gestalte krijgt in de liturgie. Ik onderga in de oosterse liturgie iets warmes, iets van bij elkaar horen, meer dan in de westerse liturgie. En de Paasviering is zo iets geweldigs. Dat pakt mij ook. Ik kom oorspronkelijk niet uit die traditie, maar die ervaring heb ik dan wel.”

Leo van Leijssen

De icoon van de Uitstorting van de heilige Geest (17e eeuw, restauratie 19e eeuw; Novgorod?). Foto: Archief van de A.A. Brediusstichting, Hernen. Op p. 12 en 13 wordt deze icoon beschreven.

De Nederdaling of de Uitstorting van de Heilige Geest over de Apostelen

De icoon van Pinkstermaandag

De pinkstertijd bepaalt op dit moment het liturgische jaar. In feite leven we tussen Pinksteren en Pinksteren, het westerse feest op 14 mei en het oosterse op 19 juni. De Uitstorting van de heilige Geest over de apostelen (Hand. 2, 1-13) wordt bij ons in het Westen vooral op pinksterzondag herdacht, maar pinkstermaandag zou chronologisch gezien juist zijn. De mysterieuze gebeurtenis waar het om gaat, speelt zich immers af op de vijftigste dag na Pasen. Dat klinkt door in de naam van het feest, 'Pinksteren', die via het Latijn is afgeleid van het Griekse woord *pentèkostè* (hèmera), dat 'vijftigste (dag)' betekent.

In tegenstelling tot de tweede kerstdag en de tweede paasdag is pinkstermaandag dus niet zo maar een extra dagje vrij, een geschenk van de overheid, maar een religieuze feestdag! Veelzeggend is in dit verband dat eerste pinksterdag in de Orthodoxe Kerk in het teken van een andere icoon staat, namelijk die van de Oudtestamentische Triniteit, en dat deze dag daarom ook wel 'Triniteitszondag' genoemd wordt.

Overigens valt eerste pinksterdag, wél in overeenstemming met de evangelische feiten volgens Lucas, op de tiende dag na Hemelvaart, maar ten opzichte van Pasen wordt ook Hemelvaart een dag te vroeg gevierd. Alleen Lucas maakte een scheiding in tijd tussen de Hemelvaart van Christus en het zenden van de heilige Geest. In het vroege christendom vonden beide vieringen vijftig dagen na Pasen plaats. In de 4e eeuw ontwikkelde Hemelvaart zich tot een zelfstandig feest.

Het christendom ziet Pinksteren als het feest van de Uitstorting van de heilige Geest en de stichting van de Kerk. Bij het Laatste Avondmaal had Christus zijn leerlingen al verteld van de komst van de heilige Geest en hen aange-

spoord niet meer bedroefd te zijn, want "als Ik niet ga, zal de pleitbezorger niet bij jullie komen" (Joh. 16,7). Deze pleitbezorger wordt even later de 'Geest der waarheid' genoemd (Joh. 16,13). Vóór Hem had Johannes de Doper al op diens komst gewezen: "Ik doop jullie met water ten teken van jullie nieuwe leven, maar na mij komt iemand... Hij zal jullie dopen met de heilige Geest en met vuur" (Mat. 3,11). En vóór Johannes deed de oudtestamentische profeet Joël hetzelfde (Joël 3,1): "Ik zal mijn Geest uitgieten over alle mensen".

In Handelingen 1-2 zijn de gebeurtenissen opgetekend die volgden op Christus' Hemelvaart. Petrus, Johannes, Jacobus, Andreas, Filippus, Tomas, Bartolomeüs, Matteüs, Jacobus de zoon van Alfeüs, Simon de IJveraar en Judas de zoon van Jacobus kwamen bijeen in de opperzaal, waar zij gewoonlijk vertoefden, in afwachting van de vervulling van de belofte die Christus hun gedaan had. Op instigatie van Petrus werd Mattias, op wie het lot viel, aan de groep toegevoegd. Hij vulde de vacante plaats die was ontstaan door Judas Iskariots verraad, weer op, zodat naar

de letter van de wet getuigd kon worden 'van Zijn verrijzenis'.

Lucas vervolgt zijn relaas: "Toen de dag van het (Joodse) pinksterfeest aanbrak... kwam er een geluid uit de hemel als van een hevige windvlaag... Er verschenen aan hen een soort vlammen die zich als vuurtongen verspreidden en zich op ieder van hen neerzetten, en allen werden vervuld van de heilige Geest en begonnen op luide toon te spreken in vreemde talen" (Hand. 2,1-4). De Babylonische spraakverwarring, waaronder de wereld nog steeds gebukt ging, werd door de komst van de heilige Geest opgeheven: de twaalf kregen de linguïstische instrumenten en het inzicht om de heilige Schrift over de gehele wereld te verspreiden. ➔

ORTHODOXE LEERGANG ICOONSCHILDEREN

Van 14 t/m 21 september organiseert de A.A. Brediusstichting in Hernen een intensieve cursus icoonschilderen onder leiding van Vader Andrej Davydov uit Pskov, priester en icoonschilder met een grote leservaring. Thema is het beeld van de Moeder Gods. O.l.v. van Vader Davydov wordt de compositie getekend, overgebracht op het paneel en daarop uitgewerkt in de eitempera-techniek. De lessen worden in de avonduren ondersteund met diverse lezingen. Kosten incl. maaltijden, excl. logies: € 315. Logies € 15 à € 25 per nacht.

Meer informatie:
A.A. Brediusstichting
T 0487 - 531387
E brediusstichting@hetnet.nl
I www.brediusstichting.nl

Beschrijving van de icoon

In het oudste aan ons overgeleverde iconografische handboek voor de iconoschilder, de Hermeneia (18e eeuw), van Dionysios van Forna, en het Voorbeeldboek voor de iconoschilder volgens de Stroganov-traditie van wat latere datum, lezen we hoe het pinksterwonder op een tweedimensionaal vlak weergegeven dient te worden. De Hermeneia beschrijft de gebeurtenis als volgt: "In een huis zitten de twaalf apostelen in een cirkel en onder hen bevindt zich een kleine gewelfde kamer met in het midden daarvan een oude man, die met beide handen een doek met twaalf boekrollen voor zich houdt. Op zijn hoofd draagt hij een kroon en boven hem staat het woord 'kosmos', de wereld. Boven het huis zweeft de heilige Geest in de gedaante van een duif.

Twaalf vurige vlammen gaan rechtstreeks van Hem uit naar de twaalf apostelen." Komt deze beschrijving overeen met de icoon (p. 10)?

Locatie

Voor de gebouwen links en rechts, waarachter een muur te zien is, zitten de twaalf apostelen in twee groepen van zes op een hoefijzervormige bank. Iconografisch gezien geven de gebouwen en de muren aan dat het gebeuren zich respectievelijk binnenshuis en in een stad, Jeruzalem, afspeelt.

Gods verschijning gaat vaak gepaard met wind en vuur. Hoewel er in Hand. 2,2 gesproken wordt van 'een geluid als van een hevige windvlaag', zitten de apostelen er heel rustig en harmonieus bij. Zoals blijkt uit hun spreekgebaren, die al in de eerste eeuw van onze jaartelling door de Romein Quintilianus zijn beschreven, praten

enkelens van hen zelfs met elkaar, als om de tijd doden. Ze hebben zich daarvoor naar hun buurman toegewend. Allen hebben een boek of een boekrol in de hand, het symbool van het door hen te verspreiden Woord.

Figuren

In principe moet iedere figuur op een icoon herkenbaar zijn; een icoon is immers een eenduidig portret, een bijbel voor ongeletterden. De op onze icoon geschilderde figuren moeten dus te identificeren zijn, maar de eerlijkheid gebiedt te zeggen dat dit niet altijd mogelijk is. Als er leesbare opschriften zijn, heeft de beschouwer het uiteraard gemakkelijk, maar als die ontbreken wordt het een kwestie van vergelijken, reduceren en deduceren.

In de praktijk blijkt de fysionomie soms een beter uitgangspunt voor identificatie te zijn dan de kleuren van de gewaden. Een houvast bieden de voorbeeldboeken, maar de latere iconoschilders hielden zich, zeker wat kleuren betreft, niet altijd meer zo strikt aan de Byzantijnse traditie die daarin verwoord is. Bovendien kunnen kleuren verbleken of zelfs veranderen, al dan niet als gevolg van restauratie. Vooral de kleuren donkerblauw en donkergroen zijn problematisch. Een extra moeilijkheid vormen de in de heilige Schrift minder op de voorgrond tredende apostelen, die ook iconografisch niet echt uit de verf blijken te zijn gekomen.

Petrus en Paulus

Bovenaan op de ereplaatsen links en rechts zitten de voornaamste apostelen, Petrus en Paulus, tegenover elkaar. De daadkrachtige Pe-

trus, met zijn karakteristieke vierkante kop, zijn volle, ronde, krullende baard en zijn dikke, krullende haar, is gekleed in een blauw onderkleed en een okergeel bovenkleed. Geel, synoniem voor goud (evenals wit, denk aan paus Johannes Paulus II), is de pauselijke kleur die Petrus als de eerste bisschop van Rome toekwam. Geel is in de westerse kleurensymboliek echter ook de kleur van het verraad. Kan het zijn dat het geel van Petrus' kleed tevens verwijst naar zijn drievoudige verraad van Christus? Paulus representeert de intellectueel met zijn ovale gelaat, zijn hoge voorhoofd, zijn kalende haar-dos en zijn dunne baard. Hij is gekleed in een blauw onderkleed en een rood bovenkleed.

In overeenstemming met Hand. 1,14 is in de ruimte tussen hen in soms de Moeder Gods afgebeeld, die bij Christus' Hemelvaart als de Kerk op aarde achtergebleven was. Maar meestal is deze ruimte bestemd voor het Woord van de drie-enige God, gesymboliseerd door de 'drie-enige' straal uit het halfronde hemelsegment aan de bovenrand van de icoon. Het Woord was van God, kwam in de wereld door Christus de Zoon en werd duidelijk gemaakt door de heilige Geest, die de weg naar de volle waarheid zou tonen.

De vier evangelisten

Onder Petrus en Paulus zitten tweemaal twee mannen met een boek in de hand. Het feit dat zij en Paulus een boek en geen boekrol vasthouden zoals de overige figuren, wijst erop dat dit de vier evangelisten voorstelt: Matteüs, Marcus, Lucas en Johannes.

Marcus zit op de derde plaats van bovenaf, voor de beschouwer rechts

op de icoon. Hij wordt gekenmerkt door zijn ronde baard en draagt een blauw boven- en een rood onderkleed. Lucas, evangelist, arts en kunstenaar - volgens de traditie schilderde hij het eerste portret van de Moeder Gods - is de man met de artistieke kop en de krullende baard. Hij zit tegenover Marcus. Zijn bovenkleed is rood en zijn onderkleed blauw.

Johannes, die naast Paulus zit, is hier als de lievelingsleerling van Jezus, als Johannes de Zoon en als jongste der apostelen afgebeeld. Als teken van zijn jeugd wordt hij hier voorgesteld als een baardeloze jongeling. De vierde evangelist die naast Petrus zit, moet dan wel Matteüs zijn, de voormalige tollenaar, die volgens de traditie het langste evangelie schreef.

Zes apostelen

Onder deze groep zitten zes apostelen, die net als Petrus een boekrol vasthouden. Zij zijn gezien hun boekrol voorbestemd om te onderwijzen. De hekkensluiters helemaal onderaan zijn Filippus en Tomas, de jongste apostelen van deze groep, die daarom zonder baard zijn afgebeeld. Tomas zit links (voor de beschouwer) onderaan, in tegenstelling tot de voorschriften met een blauw onder- en een rood bovenkleed. Ook de kleding van Filippus, gezeten tegenover Tomas, is niet overeenkomstig de voorbeeldboeken.

Reduceren en deduceren levert een voorzichtige identificatie van de resterende vier mannen op. Van onderen af, voor de beschouwer links, de tweede en de derde figuur: Simon met zijn karakteristieke kalende schedel, en Andreas de Eerstgeroepene met zijn ruige hardos. Van onderen af, voor de

beschouwer rechts, de tweede en de derde figuur: Jacobus de 'broer van Jezus' (traditioneel lijkt deze apostel sterk op Christus), en Bartolomeüs (?).

Overigens blijkt uit een vergelijking van verschillende voorbeelden van de hier ter discussie staande icoon dat de icoonschilders voor het plaatsnemen van de verschillende figuren niet altijd een vast patroon volgden en zich bovendien enige vrijheid in de keuze van de af te beelden personen veroorloofden.

Omgekeerd perspectief

Over het zogenaamde omgekeerde perspectief dat gebruikt wordt in de iconenkunst, valt veel te zeggen. Wij beperken ons tot een enkele opmerking. Het verdwijnpunt op een icoon ligt niet in de horizon, de verte, maar in degene die naar de icoon kijkt, en die daarom bij de uitgebeelde handeling aanwezig is. Andersom zijn ook de personen die afgebeeld zijn op een icoon, werkelijk aanwezig, thuis of in de orthodoxe kerk tijdens de liturgie. Zij zijn de belangrijkste aanwezigen en worden dan ook uit eerbied als eersten bewierookt.

Aan de zitting van de bank, links en rechtsonder op onze icoon, is het gebruik van het omgekeerde perspectief duidelijk te zien. Het omgekeerde perspectief maakt het mogelijk de belangrijkste figuren die zich het verst van de beschouwer af bevinden, hier Petrus en Paulus, groter af te beelden dan een normaal perspectief zou toestaan. Dit benadrukt hun belangrijke positie, die al was aangegeven door hun plaats in het midden van de icoon.

Onderaan, tegen een zwarte achtergrond, staat een gekroonde

man in een koninklijk rood gewaad. In de zwarte duisternis bevinden zich de mensen die het ware licht nog niet gezien hebben. De koning is de personificatie van de kosmos; hij vertegenwoordigt de volkeren van de aarde (Hand. 2,5-13). De twaalf opgerolde boekrollen die hij op sommige iconen toont op een witte doek, symboliseren het evangelie in de verschillende talen, het licht en de waarheid die aan iedereen in zijn eigen taal gebracht zullen worden. In de pinksterliturgie zingt het koor dan ook: "Toen de Allerhoogste nederdaalde verwarde Hij de talen en scheidde de volkeren. Toen Hij echter de vuurtongen uitdeelde, riep Hij allen tot eenheid. Laat ons daarom eenstemmig de heilige Geest verheerlijken" (kondakion, toon 8).

Uit de halve cirkel, het hemelsegment, aan de bovenrand, dalen vurige tongen, een symbool van de heilige Geest, neer in de nimbusen van de apostelen. De bundel stralen in het midden is in het bovenstaande al besproken.

Op de eerder gestelde vraag of de beschrijving van de gebeurtenissen in de opperkamer overeenkomt met de iconografische voorschriften (of met de beschrijving in Hand. 1 en 2), luidt het antwoord: 'nee'. Paulus behoorde niet tot de uitverkoren groep van twaalf, evenmin als Lucas en Marcus. De icoon geeft aan het Woord, dat door de apostelen uitgedragen diende te worden over de gehele wereld, een prominente plaats ten koste van de volgens Lucas aanwezige twaalf apostelen.

Annette Rijtma en
Victoria van Aalst

GRIEKS- ORTHODOXE PATRIARCH AFGEZET

De Grieks-orthodoxe patriarch van Jeruzalem, Ireneos I, is op 6 mei afgezet door zijn bisschoppensynode. Hij zou eigendom van de kerk in Jeruzalem aan Israëli's hebben verkocht, waardoor het fragiele evenwicht tussen verschillende bevolkingsgroepen onder druk kwam te staan. De patriarch argumenteerde niet van de transactie te hebben geweten en stelde dat daarmee de verkoop niet correct geautoriseerd was, en dus ongeldig. De Griekse regering vroeg naar aanleiding van de zaak al om het aftreden van de patriarch.

Eerder rezen er vraagtekens rond de verkiezing van Ireneos I tot patriarch in 2001. Dat gebeurde in het verlengde van schandalen die de Grieks-orthodoxe Kerk in Griekenland teisterden rond beschuldigingen van het omkopen van rechters en het witwassen van geld. Een van de centrale figuren in de Griekse schandalen is Apostolos Vavilis. Hij zou in 2001 de patriarchskeuze in Jeruzalem hebben beïnvloed. Een Israëli'sche rechtbank verklaarde in februari dat die verkiezing niet geldig was en baseerde dat oor-

deel op de connectie met Vavilis.

Twee dagen nadat Ireneos I was afgezet vonden er incidenten plaats tussen bisschoppen, en aanhangers van de patriarch en de Griekse politie. Dit gebeurde nadat men hoorde dat Ireneos I opdracht had gegeven documenten te vernietigen en geld te verplaatsen. Een archimandriet en een Griekse politiemann werden gearresteerd terwijl ze onderweg waren met tassen vol geld en eigendomsdocumenten.

Er is ook geld verdwenen uit de kas van het patriarchaat. Griekenland liet een Europees arrestatiebevel uitgaan tegen de voormalige financiële manager van het patriarchaat, degene die ook betrokken was bij de omstreden verkoop.

(www.mpa.gr / www.wwrn.org)

HABEMUS PAPAM

Met de woorden 'Habemus papam' werd op 19 april de nieuwe paus gepresenteerd.

Voormalig prefect van de Congregatie van de Geleofsleer, kardinaal Ratzinger, werd gekozen tot nieuwe paus en nam de naam Benedictus XVI aan. De Russisch-orthodoxe patriarch Aleksej II feliciteerde hem en zei te hopen op meer samenwerking. De oecumeni-

sche patriarch Bartholomeos I van Constantinopel riep de nieuwe paus op de dialoog met de Orthodoxe Kerken voort te zetten "tot heil van het christendom". Aartsbisschop Simon van Brussel en België voor de Russisch-orthodoxe Kerk feliciteerde de Rooms-katholieke Kerk van België en onderstreepte dat Benedictus XVI al snel na zijn ambtsaanvaarding zijn engagement voor de oecumene had uitgesproken: "De orthodoxe christenen van België en elders kunnen over deze verklaringen alleen maar verheugd zijn en hopen dat deze broederlijke intenties snel en concreet vorm krijgen."

(VIS/RKNieuws.net)

ORTHODOX PAASFEEST

Dit jaar vierden orthodoxen en westerse katholieken Pasen niet op dezelfde dag. De meeste Oosterse Kerken berekenen de paasdatum op basis van de Juliaanse kalender, in het westen is dat de Gregoriaanse kalender. Het orthodoxe Pasen viel op 1 mei. In Nederland werd het Paasfeest onder meer gevierd in de Russisch-orthodoxe Kerk in Rotterdam, de centrale kerk voor de Russisch-orthodoxe Kerk in Nederland.

Daar stroomde de kerk vol in de Paasnacht met meer dan 500 gelovigen. In Nederland zijn ongeveer 35 oosters-orthodoxe parochies met samen ruim 10.000 leden. In België vierden meer dan 80.000 orthodoxe christenen het Paasfeest in ongeveer 50 orthodoxe parochies.

(RKNieuws.net/Trouw)

HERDENKING ARMEENSE GENOCIDE

Op 24 april herdachten Armeniërs de genocide 90 jaar geleden van de Osmaanse overheid op hun christelijke gemeenschap.

In Turkije, erfgenaam van het Osmaanse Rijk, hield het Turkse parlement op 13 april voor het eerst een zitting over de kwestie. Premier Erdogan riep op tot een 'open debat'. Hij deed de Armeense premier het voorstel voor een gezamenlijk Turks-Armeens onderzoek. Een eerder verzoek werd afgewezen, omdat volgens Armenië historici al lang hebben vastgesteld dat het genocide was.

Turken en Armeniërs verschillen fundamenteel van mening over wat er in 1915, tijdens WO I, plaatsvond. Armeniërs noemen het een genocide, waarbij meer dan een miljoen Armeniërs de

dood vonden. Volgens de Turken was het een transport naar het zuiden van het toenmalige Osmaanse Rijk, waarbij door slechte omstandigheden enkele duizenden Armeniërs omkwamen. Het transport was noodzakelijk, omdat de Armeniërs in de oorlog de Russische vijand steunden.

Wetenschappers zijn het erover eens dat het een geplande eliminatie was van het Armeense volk in het gebied van Klein-Azië.

Het Europees parlement eist dat Turkije de gebeurtenissen in 1915 als genocide erkent. Frankrijk, Griekenland, Rusland en Canada zijn die mening ook officieel toegegaan.

De Armeense diaspora houdt de kwestie internationaal op de agenda. (Trouw/Pokrof)

TERUGGAVE KERKGEBOUW OUD-GELOVIGEN

Oud-Gelovigen in Samara, Rusland, willen hun kerkgebouw in de stad terug, maar ambtenaren van de stad willen daarover eerst overleggen met vertegenwoordigers van het lokale diocees van de Russisch-orthodoxe Kerk. De kerk werd in 1913-1915 gebouwd door Oud-Gelovigen. Een van de leden van de

gemeenschap zegt daarom: "De mening van het patriarchaat van Moskou heeft er dus niets mee te maken." Een woordvoerder van de Oud-Gelovige Kerk vertelde Forum18 dat de overheid weet dat dit niet de juiste juridische weg is, maar dat het overleg normaliter wel plaatsvindt.

Het kerkgebouw kwam in het bezit van de overheid toen de fabriek die er in zat, de deuren sloot. (Forum18)

AARTSBISSCHOP IAKOVOS OVERLEDEN

Op 10 april overleed in Amerika de Grieks-orthodoxe aartsbisschop Iakovos. Aartsbisschop Iakovos werd geïnstalleerd in 1959 en ging in 1996 op 85-jarige leeftijd met pensioen.

Hij zette zich in voor de mensenrechten en sierde in 1965 hand in hand met Martin Luther King de voorpagina van Time Magazine.

Iakovos was een aanjager van de oecumenische beweging en negen jaar president van de Wereldraad van Kerken. Hij was betrokken bij vele inter-orthodoxe, interreligieuze en oecumenische dialogen.

Aartsbisschop Iakovos is 93 jaar geworden. (Zie www.iakovos.goarch.org)

TER NAGEDACHTENIS

Johannes Paulus II (1920-2005)

Johannes Paulus de Grote. Zo zal de eerste Slavische paus de geschiedenis ingaan. In zijn lange pontificaat van bijna 27 jaar hebben zich in Europa en de wereld grote veranderingen voltrokken. Vriend en vijand zijn het erover eens dat paus Johannes Paulus daarin een belangrijke rol speelde. Vooral zijn aandeel in de confrontatie met het communisme en het herwinnen van de vrijheid in Midden- en Oost-Europa wordt genoemd. Maar we zouden hem ernstig tekort doen als we zijn betekenis vooral op het politieke vlak zien.

Johannes Paulus II was op de eerste plaats een geestelijk leider die vanuit zijn geloof in Christus en vanuit een visie op deze tijd werkte voor het heil van mens en wereld. Tot de kern van zijn programma behoorde het versterken van de menselijke waardigheid. Dat maakte hem tot een apologet van het christen-zijn tegenover allerlei ideologieën en stromingen.

Johannes Paulus II was ook een oecumenicus die met overgave heeft gewerkt voor het herstel van de communio met de Oosterse Kerken in het bijzonder. Zijn ijver voor de eenheid stuitte bij de Orthodoxe Kerk in Rusland en Servië uit angst voor katholieke expansie en westerse overmacht op scepsis en wantrouwen.

Bovenal was Johannes Paulus II een geloofsverkondiger die opriep tot een nieuwe evangelisatie in Europa. Zijn hoop stelde hij op de jonge generatie die hij op onnavolgbare wijze aan zich wist te binden. Paus Johannes Paulus II heeft de Kerk op een indrukwekkende wijze het derde millennium ingeleid en daarmee een weg naar de toekomst gewezen.

Geert van Dartel

Poster van de DSSA (Development and Social Services Association - Vereniging voor Ontwikkeling en Sociale Dienstverleningen), een Koptisch-orthodoxe organisatie voor sociaal werk.

Missie in de Stad

In de Egyptische samenleving zijn christenen een minderheid binnen een islamitische context. De autochtone Koptisch-orthodoxe Kerk is de grootste kerk. Zij voert haar ontstaan terug op de kerstening door de apostel Markus. De Kopten koesteren de 'faraonische' wortels van Egypte die vóórchristelijk en - niet onbelangrijk voor hen - vóórislamitisch zijn. Ze onderstrepen er hun eeuwenoude banden met het land mee en zo hun identiteit als Egyptenaar. De maatschappelijke betrokkenheid van de kerk krijgt vorm in diakonie en sociaal werk. Het is in feite de enige manier om getuigenis van het christelijke geloof af te leggen. In dit artikel vertelt Koptisch-orthodox bisschop Tadros over deze kant van de Koptische kerk.

De Koptisch-orthodoxe Kerk is gebouwd op de missie van de evangelist Sint Markus, een van de leerlingen van Jezus Christus. Het was Markus die de instelling van de eucharistie, de H. Communie, heeft verwelkomd in het huis van hemzelf en van zijn moeder. Dat was 2000 jaar geleden het begin van de Koptisch-orthodoxe Kerk in Egypte. Toentertijd was het faraonische Egypte niet heidens; de oude Egyptenaren geloofden in één God. Ze geloofden in de Eeuwigheid en in de Drie-eenheid, hoewel ze deze laatste niet volledig begrepen zoals wij dat doen sinds de komst van het christendom.

'Koptische' geschiedenis

Tot de 7e eeuw waren alle Egyptenaren christen. Het woord 'Koptisch' is afgeleid van het Griekse woord Egyptos en betekent 'Egyptisch'. Maar nadat de islam in de 7e eeuw Egypte binnenviel, werden vele Egyptenaren moslim. Tegenwoordig is bijna 90% van de bevolking moslim. Het woord 'Koptisch' wordt nu alleen nog gebruikt voor christelijke Egyptenaren. De Kerk in Egypte is een van de oude traditionele Kerken. Het is een apostolische Kerk; ze heeft een rijke traditie met de oude School van Alexandrië, waarmee beroemde theologen worden ver-

bonden: Athenagoras, Pantae-nus, Clemens van Alexandrië, de grote Origenes en St. Didymus de Blinde; ze heeft geloofshelden als St. Cyrillus van Alexandrië en St. Athanasius. De heilige Athanasius was de enige auteur van de christelijke Geloofsbelijdenis, omdat hij de intellectuele en geestelijke leider was van de 318 bisschoppen die deelnamen aan het Oecumenische Concilie van Nicea in 325 nC (waar de geloofsbelijdenis tot stand kwam, red.). Zonder hem zou de hele wereld nu ten prooi zijn gevallen aan het arianisme.

De geschiedenis van de Koptische Kerk kent veel helden. Vooral uit de zeer moeilijke tijd van het Romeinse Rijk. Vervolging en martelaarschap waren een handelsmerk van de Koptische Kerk, zozeer zelfs dat wij het gezegde hebben: "Het bloed der martelaren bevloude het geloof van de Kopten".

Uitbreiding

Het hoofd van de Koptisch-orthodoxe Kerk is Zijne Heiligheid paus Shenouda III, paus van Alexandrië en patriarch van geheel de Zetel van de H. Markus. De Koptisch-orthodoxe Kerk breidde zich in de laatste jaren zowel geografische als spiritueel uit. Tegenwoordig heeft de Koptisch-orthodoxe Kerk haar diensten uitgebreid om de immigranten in Europa, de Verenigde Staten, Canada en Australië te bereiken. Ze heeft zelfs sommige Egyptische orthodoxen bereikt die in Arabische landen werken. Er zijn nu ongeveer 60 diocesen over heel Egypte die samen met algemene bisdommen en sociale instellingen bijna 12 miljoen

christenen in Egypte dienen. Nog eens 2 miljoen gelovigen worden in verschillende landen buiten Egypte door meer dan 70 kerken bediend.

'Urban mission'

In Egypte neemt de Kerk op verschillende terreinen haar geestelijke en sociale verantwoordelijkheid op zich. Zij is altijd een onderdeel geweest van het Egyptische erfgoed, doordat zij een leidende rol aannam bij het opbouwen van de natie. Onderwijs, gezondheidszorg, alfabetiseringscampagnes en het terugwinnen van land op de woestijn zijn enkele van de vele terreinen waarop ze actief is. Zowel staats-instituties als private instituties hebben het model gevolgd van het pionierswerk van de Kerk. Zo kwam dit ontwikkelingswerk heel de natie ten goede.

De Koptisch-orthodoxe Kerk heeft veel nieuwe succesrijke modellen ontwikkeld om tegemoet te komen aan de uitdaging van de sociaal-economische omstandigheden van de Egyptische samenleving in haar geheel, en die van de christelijke minderheid in het bijzonder. De Kerk voelt zich verantwoordelijk voor de hele maatschappij. Ze maakt geen onderscheid tussen de verschillende groepen in de samenleving. Dit dienstwerk, zo vindt de Kerk, verschaft haar de mogelijkheid om haar 'urban mission' (missie in de stad) oftewel diakonie te verrichten.

Activiteiten

Een van de activiteiten van de Kerk in Egypte is de gezondheidszorg. Christelijke ziekenhuizen en klinieken genieten

groot vertrouwen van christenen en niet-christenen. Christelijke artsen getuigen van hun geloof door hun goede zorgaanbod, en dit zonder woorden. Ze laten zien wie hun God is door hun liefde, want 'God is liefde'. Door goede diensten aan te bieden in liefdevolle zorg, zelfs voor mensen die geen christen zijn, laten ze aan hen onze liefdevolle God zien, die voor de hele wereld werd gekruisigd, niet alleen voor christenen. Een ander terrein is het onderwijs. Christelijke scholen hebben meer krediet dan andere scholen. Ze dragen zorg voor de studenten, voor hun academische prestaties en voor hun goede gedrag. Dit maakt deze scholen tot goede getuigen van ons dienstwerk. Veel niet-christenen geven er de voorkeur aan hun kinderen op een christelijke school te doen in plaats van op een publieke school. Dit doen ze niet alleen omdat hun kinderen daar grote academische vaardigheden leren, maar ook vanwege de manier waarop ze daar worden opgevoed: geen slecht taalgebruik, anderen niet bedriegen, niet stelen, welgemanierdheid, beleefdheid en goed gedrag.

In vroeger tijd, toen vrouwen niet naar school mochten en niet mochten leren lezen of schrijven, was Sint Cyrillus de Paus (van Alexandrië, 5e eeuw, red.) de eerste die het belang onderstreepte van onderwijs aan vrouwen en hen hun volledige rol in de maatschappij liet vervullen. Door de jaren heen bleef de Kerk de rol van vrouwen in de samenleving benadrukken, zodat sommige vrouwen het brachten tot minister of ambassadeur.

Getuigen

Deze manier van diakonie is de enige manier om van ons geloof te getuigen en om zonder discriminatie en bijbedoelingen de armen en de meest misdeelden te bereiken.

De Koptisch-orthodoxe Kerk toont haar geloof door middel van haar liefde voor iedereen in de maatschappij. Ze getuigt van haar geloof door haar daden en door haar wil om tot de laatste adem iedereen te dienen die hulp nodig heeft.

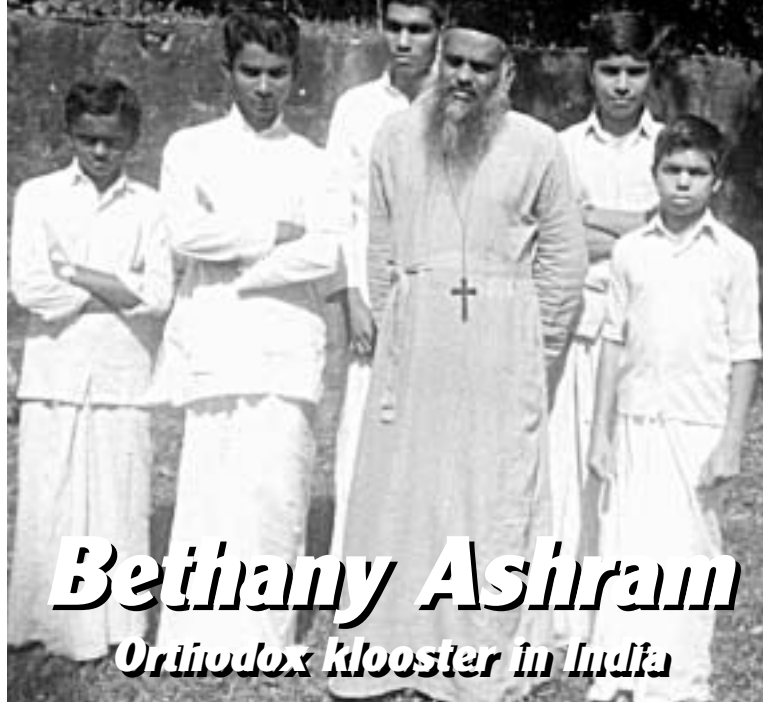
De Koptische Kerk houdt vast aan de oude traditie van de Kerk, maar ontwikkelt en verandert zich om tegemoet te komen aan veranderingen in de sociaal-economische situatie van het land.

In Egypte leven moslims en christenen in één en hetzelfde land; ze drinken uit dezelfde Nijl, eten van dezelfde oogstopbrengrst van het land en worden op deze manier beschouwd als broers en zussen in één en dezelfde grote familie. Om deze reden deelt de Kerk met heel de gemeenschap de bronnen die haar ter beschikking staan, om de eenheid van de moslims en de christenen in de gemeenschap te vergroten.

Moge de Heer ons helpen om te getuigen van zijn liefde en van zijn heilige Naam, tot glorie van de Vader, de Zoon en de H. Geest, één God. Amen.

Bisschop Tadros

Bisschop Tadros is Koptisch-orthodox bisschop van Port Said, Egypte, en algemeen directeur van DSSA (Development and Social Services Association - Vereniging voor Ontwikkeling en Sociale Dienstverleningen).

Toenmalig abt van Bethany Ashram, vader Paulos, met acolieten. Foto: Joachim Persoon.

nik stapt die mij welkom heet. Het is alweer mijn derde bezoek. De jeep kruipt een heuvel op, midden door een rubberplantage. Vader Paulos staat er al om ons te begroeten. Vader Paulos is de beminlijke overste van het klooster, gekleed in zijn safraankleurige monastieke habijt, met op zijn hoofd het zwarte vilt-hoedje dat zijn kloosterorde kenmerkt. Na een lichte versnapering van banaan, een kokosnotenhapje en thee, typische producten uit Kerala, ga ik slapen.

Bethany Ashram is een klooster van monniken in de Malankaarse Orthodoxe Syrische Kerk van India. Het ligt temidden van rubber- en specerijenplantages en is het oudste klooster van de Malankaarse Orthodoxe Syrische Kerk. Joachim Persoon, oriëntalist en gespecialiseerd in het oriëntaals-orthodoxe christendom, bracht het klooster een bezoek.

“Weet u de weg naar Bethany Ashram?”, vraag ik aan een buschauffeur op het busstation in Pathanit, een plaatstelijk centrum in het binnenland van centraal Kerala. Kerala ligt in het uiterste zuidwesten van India. Het loopt tegen middernacht. Tot mijn opluchting antwoordt hij: “Ja, u kunt de bus naar Pamba nemen, maar u moet uitstappen in Rani Perunad.” Een paar minuten later rijdt de bus voor Pamba ronkend het busstation binnen en word ik temidden van de menigte dicht opeengepakte pelgrims de bus in gestuwd. Pamba is de dichtstbijzijnde stopplaats voor Sabri Mala, een van de meest populaire bedevaartplaatsen in de wintermaanden, want daar wordt de hindoe

god Sri Ayyapa, de Heer van de bergen, vereerd. Hij wordt als een avatar, een incarnatie, van zowel de god Sjiva als de god Visjnoe beschouwd. Ondanks het vasten en de strenge soberheid wordt de bedevaart gehouden in een sfeer van grote drukte en geestdrift. De deelnemers doen eerder denken aan voetbalsupporters dan aan pelgrims.

Welkom

Ik word afgezet in een klein bergdorpje, terwijl de bus doorraast het nachtelijke duister in, en doe navraag bij een winkeltje dat tot mijn verbazing nog open is. De mensen staan erop dat ik naar de ashram (= klooster) bel. Al heel snel komt er een jeep aanrijden, waaruit een glimlachende mon-

Zondag

De volgende dag, zondag, loop ik met een jonge acoliet de heuvel af naar de plaatselijke parochiekerk. Het morgengebed is al aan de gang. De voorhang voor het heiligdom, de altaaruimte, is dicht en wordt alleen opengedaan wanneer de hoofdviering begint. Vader Paulos, die er schitterend uitziet in zijn gewaden met borduurwerk, is omgeven door witgeklede acolieten. Iedereen doet bij de ingang de schoenen uit en men zit of staat op de met tapijten bedekte vloer; stoelen zijn er niet. Er is een groepje nonnen met jongens en meisjes van hun kindertehuis en al gauw is de kerk vol met kerkgangers, vrouwen in sari aan de ene kant, mannen in hun dhoti's (een soort sarong die je om je lichaam wendt) aan de andere kant. Iedereen doet enthousiast mee met de liturgie, waarmee men zichtbaar heel vertrouwd is. De Syrische liturgie is enkele generaties geleden in het malayalam vertaald,

de plaatselijke taal van Kerala. Ze heeft haar oorspronkelijke Syrische trekken behouden en is duidelijk herkenbaar aan gezangen van de Antiocheense ritus.

Na de liturgie vindt er een verkoop plaats van 'first fruits' (eerste vruchten), waarvan de opbrengst naar de kerk gaat. De vrolijke gebeurtenis vindt elk jaar plaats op de eerste zondag van december.

Navolging

Terug in het klooster zie ik dat er amper monniken thuis zijn. De meeste van hen dienen in parochies die te arm zijn en te moeilijk te bereiken om door gewone priesters te worden bediend. Toch is de ashram niet leeg. Naast een paar gasten, novicen en postulaten zijn er jongeren die er een tijdje een spirituele training volgen. In sommige gevallen is dit een toeleiding tot een studie theologie in Kottayam.

De maaltijden worden gehouden in een refectie die is ingericht op een typisch Indiase manier. Iedereen zit op lage banken, die net iets boven de vloer uitkomen en opgesteld zijn langs de vier muren. Het vegetarische eten, het menu van de plaatselijke bevolking, wordt in metalen schalen opgediend op lage tafels. Tijdens de maaltijden wordt er meestal voorgelezen, in het bijzonder uit de Navolging van Christus van Thomas a Kempis. De monniken plaatsen OIC achter hun naam, 'Orde van de Imitatio (= navolging) van Christus'. Als ik er vader Paulos naar vraag, zegt hij: "Ons doel is als Christus te zijn; we lezen de Navolging van Christus tijdens

de maaltijden om ons daaraan te herinneren. Het gaat over gemeenschap met God en ook om gemeenschap tussen mensen."

Levensloop

Vader Paulos "werd geboren in Kottayam in 1946, als Abraham John", vertelt hij over zichzelf. "Nadat ik was afgestudeerd in de natuurkunde aan de Universiteit van Kerala haalde ik een theologische graad aan de Sermba Universiteit en deed ik verdere studies aan het Bishop's College in Calcutta. In 1969 trad ik in. Er was een noviciaat van drie maanden en in 1977 legde ik mijn geloften voor het leven af. Later heb ik gestudeerd bij father Michael Kitchener in Mirfield Yorkshire in Engeland, als gast van de Community of the Resurrection (Communitieit van de Verrijzenis, JP). Vanaf 1980 was ik novicenmeester en in 1989 werd ik tot overste gekozen van Bethany."

Indiaas in cultuur

Als ik hem een vraag stel over hun safraankleurige habijten, waarboven ze een zwart hoofddeksel dragen tijdens het bidden van het getijdengebed, zegt hij: "We dragen safraan, omdat het de traditie is van de hindoe monniken; wij willen ons vereenzelvigen met de Indiase cultuur. Mensen reageren heel positief op onze safraankleurige habijten. Ze laten hun hartelijkheid en respect blijken wanneer we op reis zijn en het bevordert in een heleboel kringen positieve verhoudingen." Hij legt uit dat ze geen rechtstreekse banden hebben met hindoe ashrams, tenminste niet officieel, "maar we hebben contacten met individuele sadhoes, hindoe monniken die ons hier komen opzoeken. Ook hebben we een organisatie van Orthodoxe monniken en monialen, die driedaagse conferenties en lezingen organiseert, waarvoor we katholieke en hin-

De Malankaarse Orthodoxe Kerk en Bethany Ashram

De Malankaarse Orthodoxe Syrische Kerk van India is een autocefale oriëntaals-orthodoxe Kerk van de West-Syrische traditie. Vader Paulos uit het artikel is thans bisschop van deze kerk. De monastieke traditie van deze kerk gaat terug op een verleden waarin de monnikengemeenschappen kleiner en minder gestructureerd waren. Sint Gregorius van Parumala (1848-1902) is hiervan een voorbeeld.

Bethany Ashram (ashram = klooster) ligt in Vadasserikara (Perunad) in een heuvelachtig gebied met bossen. Er wonen zeventien monniken. De sfeer is er erg rustig. De monniken onderhouden de constitutie, geschreven door vader Alexios, de tweede abt en latere bisschop Theodosius, die ligt begraven naast de kapel.

Bethany Ashram werd gesticht door father P.T. Ghevarghese, die het geestelijke en monastieke leven van de Orthodoxe Kerk van Zuid-India wilde doen opleven overeenkomstig de Syrische traditie en in overeenstemming met de Indiase cultuur. Dat laatste is de reden waarom bijvoorbeeld de monniken oranjekleurige habijten dragen. Father Ghevarghese werd bisschop onder de naam Mar Ivanios in 1925. In 1930 sloot hij zich aan bij de Katholieke Kerk. Vader Alexios (gest. 1965), een van de eerste monniken, zette het project van contemplatief kloosterleven voort. Daarnaast zijn de monniken buiten het klooster actief om dienstbaar te zijn aan de mensen. (Redactie Pokrof)

doe monniken als sprekers uitnodigen.”

“Hier in Perunad spelen we een cruciale rol in sociale activiteiten”, zo gaat vader Paulos verder: “Zelfs op hindoe feesten worden we uitgenodigd om deel te nemen en een boodschap mee te geven, bijvoorbeeld op de viering van de Geboorte van Sri Krishna; en we spelen een rol in het bevorderen van de harmonie binnen de plaatselijke gemeenschap.” Vader Paulos illustreert verder hun rol in het opzetten van scholen en in het alfabetiseringsprogramma.

Ik ben benieuwd of ze aan yoga doen of aan vergelijkbare ‘technieken’ van oosterse spiritualiteit. Vader Paulos: “Ons monastieke getijdengebed kent tijden van stille meditatie en ons gebedsleven wordt steeds meer georiënteerd op de oosterse traditie”. “We hebben een westerse manier van leiding en vorming, maar een oosterse spiritualiteit, inclusief de bijzondere stijl van gebed, prostraties (diepe buiging waarbij het lichaam tot aan de grond komt), vasten enzovoort. Er zijn veel nuttige dingen in de westerse traditie. Bethany was het eerste georganiseerde klooster in onze Kerk. Voor die tijd was er een informeel goeroesysteem. Monniken verbleven in een kerk die ‘diara’ werd genoemd en kregen onderricht van een oudere monnik. Nu zijn er veel rambans (Syrische eretitel voor een monnik, JP). Tegenwoordig hebben we vier monnikenordes en tien ordes voor nonnen.”

Activiteiten

Vader Paulos noemt hun activiteiten in detail op: “We geven re-

traites in parochies, zijn actief in jeugdbewegingen en in bijbelonderricht. We organiseren activiteiten in ons moderne, nieuwe retraitehuis. Individuele mensen komen om raad en voor geestelijke revival, in het bijzonder tijdens de Vasten en Advent. Gisteren was er een buslading studenten hier. We bieden gastvrijheid aan buitenlandse gasten van de kerk en we zijn blij dat we de deur voor hen open kunnen houden. We regelen studiebeurzen voor orthodoxe studenten en ook enkele voor behoeftige studenten uit ons gebied. We hebben bejaardenhuizen en we participeren in bijna alle aspecten van kerkelijk leven.”

“Onze gemeenschappen van zusters (die wonen in aparte huizen, JP) nemen deel aan vrouwen-groepen en aan activiteiten voor ouderen en jongeren. Ze hebben ook in Kottayam het Asha Kenderum, het Centrum van Hoop. Mensen die uit het academisch hospitaal zijn ontslagen, omdat ze niet meer te genezen zijn, krijgen daar een langdurige behandeling.” Novices en postulanten meegerekend zijn er zestig kloosterzusters.

Bijzonderheden Malankaarse Orthodoxe Kerk

“We hebben een diep respect voor de traditie”, aldus vader Paulos. “Iedere andere Kerk heeft buitenlandse stichtingen, maar wij zijn onafhankelijk, een oorspronkelijk Indiase Kerk. We zijn er trots op dat we onderdeel uitmaken van de Indiase traditie en nauwe harmonieuze banden hebben met onze hindoe omgeving.” Vader Paulos laat iets zien van

hun betrokkenheid bij de politiek. “De Orthodoxe Kerk speelde een belangrijke rol in de vrijheidsstrijd; bijvoorbeeld, wij stichtten de Malayalam Manorma, het grootste dagblad in India in een landstaal, dat nog steeds eigendom is van mensen die tot de Orthodoxe Kerk behoren. Vader Paulos vertelt dat prominente personen actief lid van de Malankaarse Orthodoxe Kerk zijn: diplomaten, mensen in de regering en parlementariërs.

Oecumenisch

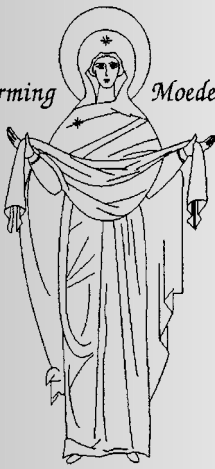
Vader Paulos is oecumenisch in zijn visie. “Als je naar de geschiedenis van de Kerk in Kerala kijkt, dan is die zeer pijnlijk. Iedere buitenlandse missie en invloed bracht verdeeldheid. Tegenwoordig is de situatie veranderd. Eenheid en samenwerking verbreiden zich. We slaan de handen ineen voor gezamenlijke doelen. Gemengde huwelijken zijn meer gangbaar, en nu en dan doen we aan kanselruil. Ik heb gepreekt in katholieke kerken en in Mar Thoma-kerken”, zegt vader Paulos, blij als hij is over de nieuwe geest van christelijke eenheid in Kerala.

Joachim Persoon

Joachim Persoon heeft een doctoraat in de godsdienstwetenschappen (richting monnikendom) en is verbonden aan het Religious Studies Department van de School of Oriental and African Studies, Universiteit van Londen.

¹De Mar Thoma-Kerk is een kerk van de West-Syrische traditie die in de 19e eeuw, geïnspireerd door het protestantisme, de Orthodoxe Kerk in India wilde hervormen. Deze hervormingspogingen leidden tot een breuk met de Orthodoxe Kerk en tot het ontstaan van een zelfstandige kerk (red.).

Bescherming Moeder Gods

Katholieke Oosterse Liturgievieringen April-mei 2005

Amsterdam

Occohofje, Nieuwe Keizersgracht 94

Delft

Oude Delft 18

's-Gravenhage

Raamweg 42, 2596 HN

Eindhoven

Eikenburg, Aalsterweg 289

Haarlem

Janstraat 41

's-Hertogenbosch

Catharinakerk, Kruisbroederhof 4,
tel.: 073-6148508

Maastricht

Kapel Zorgcentrum Amby
Achter de Hoven 25, 6225 EK

Nijmegen (BG)

Dobbelmannweg 1a, tel. 024-3233503

Nijmegen (NBK)

Titus Brandsma-gedachteniskerk (voor-
malige Jozefkerk), Stijn Buijsstraat

Rotterdam

Christus Koningkerk, Statenplein 1,
Rotterdam - Hillegersberg

Tilburg

Klooster MSC, Bredaseweg 204,
tel. 013-4672994

Utrecht (BG)

Kapel Gezondheidscentrum Lombok,
Ingang Jan Pieterszoon Coenstraat 60

De illustraties op de kaart:

Voorzijde: Monniken bij de poort van het
Koptisch-orthodoxe klooster Deir-es-Surian,
gelegen in de Wadi-n-Natroun tussen
Alexandrië en Cairo, aan de rand van de
zogenoemde 'Libische woestijn', Egypte.
Achterzijde: Koptisch kind draagt kroontje
met christelijke afbeeldingen, bij poort van
klooster Deir-es-Surian.

Amsterdam: (Byzantijnse Gemeenschap)
Zondag 12 juni, 10 u: Goddelijke Liturgie.

Baarn: (Utrechts Byzantijns Koor)
Zondag 12 juni, 10.30 u: Goddelijke Liturgie in
de Nicolaaskerk aan de Kerkstraat.
Informatie over Utrechts Byzantijns Koor:
www.utrechtsbyzantijnskoor.nl/

Borne: (BG)
Zondag 5 juni, 10 u: Goddelijke Liturgie in
St. Stephanuskerk, Grotestraat 207.

Delft: (BG)
Zondag 12 juni, 10 u: Goddelijke Liturgie.

Eindhoven: (BG)
Zondag 5 juni, 11 u: Goddelijke Liturgie.
Zondag 3 juli, 11 u: Goddelijke Liturgie.

Geldrop: (BG)
Zondag 12 juni, 11.15 u: Goddelijke Liturgie in
St. Brigidakerk, Nieuwendijk 2.

's-Gravenhage: (BG)
Zaterdag 18 juni, 9.30 u: Goddelijke Liturgie.
Zaterdag 25 juni, 19 u: Vesper.
Zondag 26 juni, 10 u: Goddelijke Liturgie.
Zaterdag 23 juli, 19 u: Vesper.
Zondag 24 juli, 10 u: Goddelijke Liturgie.
Zaterdag 6 augustus, 19 u: Vesper en metten
van het Kerkfeest van de Gedaanteverandering
van de Heer.

Zondag 7 augustus, 10 u: Goddelijke Liturgie.
Viering van het Kerkfeest van de Gedaantever-
andering van de Heer.
Zaterdag 27 augustus, 19 u: Vesper.
Zondag 28 augustus, 10 u: Goddelijke Liturgie.
Iedere woensdag, 10 u: officie, gewoonlijk een
urendienst met typika. (Voor juli en augustus
gelieve contact op te nemen met de gemeen-
schap in Den Haag.)
Zie voor Byzantijnse Gemeenschappen ook:
www.pokrof.nl

Haarlem: (BG)
Zaterdag 9 juli, 19.30: Vesper en Goddelijke
Liturgie.

's-Hertogenbosch: (Johannes van
Damascusgemeenschap)
Iedere zondag, 10.15 u: Goddelijke Liturgie.
Wanneer geen priester aanwezig kan zijn, wordt
de Orthros, de Mettendienst, gehouden o.l.v.
een van de gewijde lezers van de gemeenschap.
Bijzondere vieringen:
Zondag 12 juni, Vierde Zondag na Pinksteren,
10.15 u: Goddelijke Liturgie. Na de Liturgie

Verdieping: 'Symboliek in de Liturgie'.
Zondag 19 juni, Vijfde Zondag na Pinksteren,
10.15 u: Mettendienst.
Zondag 26 juni, Zesde Zondag na Pinksteren,
10.15 u: Goddelijke Liturgie.
Zondag 27 juni tot en met 24 juli, 10.15 u:
Mettendienst. Als een priester beschikbaar is,
kan er Goddelijke Liturgie gevierd worden.
Informatie: 073-6148508
Zondag 31 juli, Elfde Zondag na Pinksteren,
10.15 u: Mettendienst.
Zondag 7 augustus, Twaalfde Zondag na
Pinksteren, 10.15 u: Goddelijke Liturgie, indien
een priester aanwezig is.
Zondag 14 augustus, Dertiende Zondag na
Pinksteren, 10.15 u: Goddelijke Liturgie.
Wij vieren het feest van Maria Ontslaping.
Zondag 21 augustus, Veertiende Zondag na
Pinksteren, 10.15 u: Mettendienst.
Zondag 28 augustus, Vijftiende Zondag na
Pinksteren, 10.15 u: Goddelijke Liturgie.
Voor informatie over de diensten:
www.byzantijnsekapel.nl/
of
mevr. Myryam Corsten, tel.: 073-6148508.

Leusden: (UBK)
Zondag 19 juli, 10 u: Goddelijke Liturgie in
St. Jozefparochie, Hamervelseweg 51.
Informatie over Utrechts Byzantijns Koor:
www.utrechtsbyzantijnskoor.nl/

Maastricht: (BG)
Zondag 19 juni, 10 u: Goddelijke Liturgie.

Nijmegen: (BG)
Zaterdag 25 juni, 19 u: Goddelijke Liturgie.
Zaterdag 27 augustus, 19 u: Goddelijke Liturgie.

Nijmegen: (Nijmeegs Byzantijns Koor)
Zaterdag 11 juni 19 u: Johannes Chrysostomus-
liturgie. Laatste viering van het seizoen.
Voor informatie over Nijmeegs Byzantijns Koor:
www.cs.ru.nl/~kees/nbk/

Rotterdam: (BG)
Zondag 5 juni, 11.15 u: Goddelijke Liturgie.
Zondag 3 juli, 11.15 u: Goddelijke Liturgie.

Tilburg: (Tilburgs Byzantijns Koor)
Zondag 26 juni, 10.15 u: Goddelijke Liturgie.
Voor actuele informatie:
www.tilburgsbyzantijnskoor.nl

Utrecht: (BG)
Zondag 19 juni, 10.30 u: Goddelijke Liturgie.
Maandag 15 augustus, 10.30 u: Goddelijke
Liturgie.
Zondag 21 augustus, 10.30 u: Goddelijke
Liturgie.

POKROF

Is een uitgave van:
katholieke vereniging voor
oecumene
athanasius en willibrord

